

*1954 ve 1957 Seçimlerinde Muhalefete-Basına Getirilen Kısıtlamalar ve Tepkiler**

Ayşe Asker**

Öz

Klasik anlamda bir siyasal rejimin demokratik olup olmadığının belirlenmesinde başvurulan kriterler vardır ve bunlar içinde basın özgürlüğü de önemli yer tutar. Bireylerin toplumu ilgilendiren olaylar hakkında bilgi edinebilmesi ve düşüncelerin yayılabilmesi olarak tanımlanacak basın özgürlüğünün elde edilmesi de, 19. yüzyıl boyunca ülkelerin toplumsal, siyasal, kültürel ve ekonomik gelişmelerine bağlı olarak değişiklik göstermiştir. Bununla birlikte, basın özgürlüğünün gelişiminde, genel oy hakkı ve gazetecilikteki teknik ilerlemeler önemli rol oynamıştır. Avrupa'da basın özgürlüğü için girişilen uzun mücadele, önce İngiltere'de ortaya çıkmış daha sonra Amerika'ya ve Avrupa'ya yayılmıştır. Bu mücadele sonunda basın kendini özellikle liberal demokrasilerde yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü güç olarak kabul ettirmiş ve basının görevlerini yerine getirebilmesi için de özgür olması fikri ilkesel olarak kabul edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında Türkiye'de, iktidar-basın ve muhalefet-basın ilişkilerinde siyasal partilerin iktidardayken basın özgürlüğünü kısıtlayıcı olduğu, muhalefetteyken ise basın özgürlüğünü savunduğu söylenebilir. Çalışma, bu fikri ortaya koymak için tasarlanmış tarihsel bir betimleyici araştırmadır. Bunun için de tarihsel dönem olarak Türkiye'de liberalleşmeyi çoğulculuğu gösteren çok partili dönem ve onu hazırlayan tek partili dönem ele alınmıştır. Demokrat Parti'nin (DP) liberal demokrasilerde, temel hak ve özgürlüklerden biri olan basın özgürlüğüne aykırı olarak özellikle seçimleri gözeterek muhalefeti ve basını kısıtlamaya çalışması; DP iktidarı döneminin seçimleri olan 1954 ve 1957 seçimleri gözönüne alınarak, bu dönemde yapılan Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) mallarının Hazine'ye devri ve basın-radyo konusunda yapılan yasal düzenlemeler üzerinden somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Makalede, bu konuda yapılmış çalışmalar yanında, arşiv notlarından ve gazete taramalarından yararlanılmıştır. Çalışma, tarihsel olarak Türkiye'de liberalizme/çoğulculuğa geçildiği bir dönemde, demokrasi açısından iyi bir sınav verilmediğini göstermesi ve bunun ışığında günümüz gelişmelerini değerlendirebilmek açısından önemli bir veri sağlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Demokrat Parti, seçimler, muhalefet, basın, radyo

* Geliş Tarihi: 31/11/2018 • Kabul Tarihi: 04/02/2019

** Kastamonu Üniversitesi İletişim Fakültesi

Orcid no: 0000-0001-8060-2543, aasker@kastamonu.edu.tr

*The Restrictions and the Reactions to the Press and the Opposition at the 1954 and 1957 Elections**

Ayşe Asker**

Abstract

There are certain criteria which determine whether a political system can be evaluated as democratic. Freedom of speech and the press are important factors among those criteria. Press freedom may be summarized as the right of the individual to be informed on important matters and likewise to freely spread one's own thoughts. The ways and processes of obtaining the freedom of the press was a process that changed gradually during the 19th century according to the respective countries' social, politic cultural and economic developments. Furthermore, developments in the field of press freedom were also affected by the gradual development of technical processes in the field of journalism as well as the evolution of general voting rights. The long lasting struggle for freedom of the press was first fought in England and later spread towards the United States and Europe. As a result, the press was able to establish itself as "fourth power" in liberal democracies, besides institutions as the executive, legislative and judicative. If we evaluate those facts from the Turkish perspective, we may conclude that the relationship between the press and the government is somehow controversial: Usually political parties tend to defend the freedom of press while in the opposition, but when taking over the government, they do tend to show a restrictive stance towards the freedom of the press. This study has been prepared to point out those findings and has been drafted as a historical-descriptive research. As historical background setting, the transition towards the multi-party system as a period of liberalization and plurality as well as the single party epoch as preparing stance has been chosen. The following subjects have been chosen as statutory examples: The elections of 1954 and 1957 with subsequent clippings of the freedom of press and election coverage by the Democrat Party (DP), the transfer of the financial assets of the Republican People's Party (CHP) by the ruling DP and legal procedures regarding the press and radio. Besides secondary sources on the subject, archival sources as well as newspapers have been used as research materials. As an interesting finding, we might conclude that during the transition process towards a more liberal and multilateral Turkish society, there were certain deficits regarding democratic principles: those findings might open perspective towards contemporary developments provides important data.

Keywords: Democratic Party, elections, opposition, press, radio

* Received: 31/11/2018 • Accepted: 04/02/2019

** Kastamonu University Communication Faculty

Orcid id: 0000-0001-8060-2543, aasker@kastamonu.edu.tr